

VZPOMÍNKA NA MARIÍ VĚTROVCOVOU

Na sklonku minulého roku zemřela v necelých třiačtyřiceti letech Marie Větrovcová (18. dubna 1977 – 28. prosince 2019), originální transdisciplinární myslitelka, jakých v české kotlině mnoho nemáme. Do její neúnavné práce, živě oscilující kolem filosofie a dějin matematiky a fyziky, které přednášela na Západočeské univerzitě, jsem mohl nahlédnout jen zčásti, navíc pohledem ne zcela zasvěceným. Připomenout její památku alespoň několika fragmentárními vzpomínkami snad ale mohu.

Téměř před deseti lety se Maruška začala se zvláštní směsí ostychu a zápalu zúčastňovat patočkovských interpretačních seminářů v Centru pro teoretická studia a sledovala je takřka do poslední chvíle, ke konci alespoň prostřednictvím nahrávek. Její účast znamenala od začátku přínos ve dvou směrech, jejichž disparátnost byla pro „čistého filosofa“ poněkud matoucí. Maruška přispívala nevšední znalostí dějin vědeckého myšlení a schopností vidět za některými filosofickými pojmy a postupy i jejich matematické významy – ale zároveň pokaždé přicházela s pronikavými věcnými postřehy právě k těm nejexistenciálnějším Patočkovým textům: k výkladům o životě v amplitudě a životě v enklávě, o nezrušitelnosti životních rozporů, o filosofově pozici na hranici světa, o zkušenosti svobody.

Jako by myšlením neustále obíhala kolem dvou ohnisek. Prvním tu byla situace člověka ve světě, k níž nevyhnutelně patří nutnost jednat bez jistoty a bez záruk, jen v důvěře a naději – často právě tam, kde je ve hře nejvíc. Pokud vím, bylo to pro Marušku trvalé téma; jeho krajní podobou (zformulovala ji v době, kdy už pro ni představovalo všechno jiné než akademický problém) se nakonec stala důvěra v Druhého, o němž nic a nikdo nemůže zaručit ani to, že vůbec jest. Ale zároveň tu stále bylo druhé ohnisko, které *ageómetrétos* musel pokládat za pravý opak – matematické poznání, přímo vzor poznání zcela jistého, z něž už právě bylo od-abstrahováno vše, co by vyžadovalo riziko nezajištěné sázky. Že se Maruška snažila tato dvě ohniska držet co nejpevněji pohromadě, paradox spíš ještě stupňovalo.

Podobná zkušenost se pak opakovala znovu a znovu – při plánovaných i náhodných diskusích v Centru pro teoretická studia; v dokonale neformálních „seminářích“ na Maruščině plzeňské zahradě; a nakonec v rukopisných poznámkách, které Maruška už v nemocnici psala na okraj textů, o nichž jsme diskutovali a které její muž obětavě skenoval a posílal.

Konkrétní problémy se mohly měnit, ale vždy šlo o hledání středu – anebo snad spíš o syntézu či zprostředkování, ve kterém by mohly zůstat zachovány oba póly, které se možná až příliš snadno, ne-li vůbec mylně, mohou jevit jako zcela protikladné. Ať tak či tak, v diskusích o Patočkově filosofii se stále znovu vracela starost jak uchovat *jak* otřes, transcensus, výkyv mimo svět jsoucích věcí,

tak samy tyto jsoucí věci, každodennost, naše částečné role a vůbec všechno to, s čím můžeme být v pokušení se zbrkle vypořádat za pomoci epiteta „pouhé“.

A znovu z jiné strany nad Rosenzweigovým dopisem Buberovi: Proti „ty“ lze jistě postavit abstrakci lhostejného a neutrálního „ono“; mezi obojím však je *on*, živá třetí osoba – ne sice bezprostřední, přímo oslovitelný a oslovující protějšek, ale přesto nezpochybnitelně osoba, nikdy zcela indiferentní, vždy jistým způsobem zavazující.

A opět jinak nad Landsbergovým rozlišením mezi „nadějemi“ a Nadějí: Snad se v nich skutečně uplatňuje pokaždé jiný druh budoucnosti – jednou budoucnost světa, v němž může přijít ta či ona konkrétní událost, podruhé budoucnost osoby, v níž se máme naplnit –, ale vylučuje jedna budoucnost druhou? Může se Naděje ukázat až tam, kde všechny „naděje“ selhaly, anebo se ukazuje také, ba *právě* skrze ně?

A ještě jinak nad některými výroky Tillichovými, Rahnerovými a dalších, kterým se podařilo tato nezrušitelná napětí zvlášť plodně a podnětně pojmenovat.

Maruška k dalšímu takovému produktivnímu pojmenování mířila a ve svých posledních textech stihla leccos naznačit. Teď bohužel nezbývá, než abychom se o dopovězení pokoušeli my, kdo tu zatím zůstáváme.

Jan Frei